ДЕТСКА ГРАДИНА „ДЕТСКИ СВЯТ“,
ГРАД ХАРМАНЛИ, ОБЛАСТ ХАСКОВО
ул. „Съборна“ №2, тел.: 0373/84104, e-mail:
info-2603013@edu.mon.bg

X
Петя Йорданова

УТВЪРДИЛ: Подписано от: PETYA GEORGIEVA YORDANOVA
Петя Йорданова
Директор на ДГ „Детски свят“

Заповед № 42/15.09.2025 г.

ПРОГРАМА ПО ЕКОЛОГИЧНО ОБРАЗОВАНИЕ

I. Въведение

Екологичното образование намира все повече място в образователния процес. Изготвянето на настоящата програма за екологично образование е инструмент за привличане на децата в опазването на околната среда. Въвеждането на екологичната програма още в предучилищна възраст дава възможност за индивидуални изяви на децата, пълноценно общуване с природата и емоционална удовлетвореност от възприятията за заобикалящата ги природна среда. Част от програмата систематизира и обогатява знанията за живата и неживата природа, осмисля ролята на човека за опазването на околната среда, стимулира към екологично съзнание и дейно участие в опазването на природата и ресурсите.

II. Визия

„Земята е наш общ дом“ – всички ние, заедно можем да съхраним планетата, като пестим енергията и природните ресурси, които използваме в ежедневието си. Отговорността към съдбата на природата се възпитава, а детството е най-подходящо начало за трайно възпитаване на отговорност към околната среда.

III. Цели на програмата

1. Основната цел на настоящата програма е емоционално ангажиране на децата с проблемите на екологията и възпитание на дълг и отговорност към природата. В този аспект главната цел включва четири подцели – екологични култура, знания, мислене и поведение.

2. Специфични цели:

2.1. Повишаване на знанията за неживата и живата природа (биоразнообразието) и изграждане на екологичната култура и природозащитното поведение у децата.

2.2. Създаване на подходящи условия за активизиране на познавателната дейност на деца с екологична насоченост.

2.3. Изграждане на любознателност и любов към природата у децата.

2.4. Интерактивно учене чрез действия, занимания и преживяване в естествена природна среда.

Повишаване и обогатяване на знанията и уменията за опазване на природната среда и устойчив начин на живот е осъществимо чрез прилагане на нетрадиционни интерактивни методи на обучение на подрастващите.

3. Същност и особености на програмата

Екологичната култура е системно, многокомпонентно образование. Конституиращи елементи в нейната структура, които може да се разглеждат като ориентири, определящи целите, задачите, съдържанието и ефективността на образователната дейност, са:

3.1. Екологична грамотност – основата на екологичната култура, върху която тя се формира при отчитане на възрастовите, индивидуалните, националните и други особености. Свързва се с овладяване на знания (факти, представи, понятия, закономерности), умения, символи, правила и норми в сферата на общуването и поведението.

3.2. Екологична компетентност – особена организация на предметно специфичните знания, позволяваща вземане на ефективни решения, реално и целесъобразно използване на знанията при решаване на проблеми, т.е. включване на знанията в жизнената практика.

3.3. Ценностни отношения и ценностни ориентации – определят ценностно- смисловия аспект на екологичната култура – система от личностно значими и ценни убеждения, позиции, отношения при взаимодействие с природата. За разлика от нормата, ценността предполага избор, поради което при ситуации, изискващи избор, най-ярко се проявяват характеристики, отнасящи се към ценностно-смисловия компонент на човешката култура.

3.4. Рефлексия – механизмът на рефлексията позволява на субекта да отреагира на своите действия и възможности за овладяване на екологична култура, да осъзнае себе си като променяща се личност, като субект на дейност и отношения.

3.5. Творчество – обект на творчество може да бъдат символи, постъпки и отношения, ценности и убеждения. Реализирането на откривателски проекти (колекции, албуми, хербарии и др.) насочва към преработка на опит и информация. В процеса на

творческо търсене детето прави открития, които макар и само субективно значими го правят творец.

Включването на детето в достъпна практико-изследователска дейност, насочена към преобразуване на действителността, е важно условие за изграждане на положително емоционално-оценъчно отношение към природния свят, което е предпоставка за формиране основите на екологична култура в предучилищна възраст. Актуалността на този проблем за теорията и практиката на предучилищното образование налага като перспективна изследователска цел конструирането и апробирането на динамична система от форми и методи на взаимодействие със средата за овладяване и усъвършенстване на познавателни стратегии при съхраняване и стимулиране проявите на въображение и творчество.

Формирането на екологична култура е сложен и продължителен процес. Неговата ефективност зависи от това той да бъде реализиран чрез интегриране на различни образователни акценти и извеждан като приоритет в различни режимни моменти. Подходящи организационни форми са игровите, игрово-познавателните, обучаващите, практическите и практико-познавателните педагогически ситуации, комбинирани в програмата за екологично образование.

Единството и спецификата на включените в програмата практически знания и умения дават възможност за приложение на наученото и усвоеното при формиране на позитивно гражданско отношение към природата и лична отговорност към опазване на околната среда като цяло. В учебната програма са предвидени и заложени необходимите теми (модули) за придобиване на по-задълбочени знания и умения, свързани с принципите на устойчивото развитие, опазването на околната среда и защита на природата.

Програмата цели да даде по най-атрактивен и достъпен начин знания и умения за природните красоти и богатства и да формира отношение към тяхното опазване и защита.

4. Учебно съдържание (ядра) и очаквани резултати

Учебното съдържание е интегрирано в две основни ядра, въз основа на които са разработени девет тематични модула. Това осигурява единство на основните цели на програмата, а учебното съдържание е насочено към формиране на практически знания и умения, свързани с изучаване на природата, наблюдение на природата и природните процеси, природосъобразен и здравословен начин на живот, екологично възпитание и природозащитна култура.

Ефективното ориентиране на децата в природния свят се постига чрез прилагане на целесъобразна система от методи на педагогическо взаимодействие, която гарантира съвместна дейност на възрастни и деца в условията на групово сътрудничество с динамична промяна в позициите на участващите субекти. Системата включва методи на педагогическо взаимодействие от различни групи (предметно-оперативни, практико-изпробващи,

информационно-познавателни, игрово-преобразуващи), които изпълняват специфични функции при ориентирането в света.

Чрез **целенасочено разглеждане на природни обекти и предмети** се постига изявяване на значими и интересни за детето техни признаци и свойства. По този начин се подготвя разумен, балансиран и силно емоционално обагрен обем от представи за заобикалящия природен свят. На тази основа се формират умения за обследване – пряко и косвено, чрез които детето усъвършенства възприятия и представи за сетивно възприемани признаци и свойства, за морфологични и функционални особености на обекти от живата природа, при което осъзнава техните жизнени потребности.

Важно средство за формиране на екологична култура е наблюдението – краткотрайно, системно и с повторно раздаден материал. Чрез демонстрация на картини, диапозитиви и видеофилми се осигурява селективно представяне на материали, които илюстрират различни състояния на природни обекти и промените в тях. На тази основа се систематизират, обобщават и усъвършенстват представите на децата за нагледно представени признаци, връзки и отношения. Осъзнаването на достъпни причинни връзки в природната среда и съответстващите признаци, проявяващи се при промяна на условията, в които съществуват предметите или обектите, се реализира чрез системно включване на децата в **експериментиране или елементарни опити**.

Чрез програмата за екологично образование на деца се утвърждават за използване модели и моделиране – предметно, предметно-схематично и графично се постига интензивно развитие на детската мисловна дейност, овладяване на устойчиви способи за опознаване на съществени и характерни свойства, отношения, връзки, зависимости на предмети, обекти, явления и събития от околната среда.

Информационно-познавателното разширяване и уточняване на опита във вербален план се реализира чрез беседата. Тя съдейства за оценяване на етични представи и норми, регулиращи поведението на детето в средата. Подходящи са разказът и четенето на художествена литература, чрез които се създава интерес към красотата на родната природа, възпитава се положително емоционално-оценъчно отношение към природни обекти, готовност за природосъобразно поведение и адекватни форми на общуване.

Най-обхватното и универсално средство за развитие на детето в предучилищна възраст е **играта** (инсценировки, етюди, игри с правила). Тя съдейства за изпробване и изразяване на различни стратегии, за структуриране на знанията и уменията, за обединяване на представи и изграждане на сложната и балансирана картина на света.

В организираните форми на педагогическо взаимодействие, насочено към ориентиране в природния свят и околната среда, може да се използва комплект нагледни **дидактични материали**:

1. предмети от природата – плодове, семена, листа, клонки, цветя, миди, раковини и т.н.;
2. изображения на природни предмети и обекти, моделирани от различни материали (хартия, картон, пластмаса и др.);

3. графични и схематични материали – модели, схеми, рисунки, знаци, схематични лабиринти и др.;
4. уреди и предмети – лупа, термометър, ветропоказател, магнити, микроскоп, везни и др.;
5. други – магнитна дъска; игрови сюжетни и дидактични картони; маса за реализиране на опити и експерименти; картички с нарисувани природни обекти и предмети; материали, необходими за самостоятелна практико-изследователска дейност; камъчета; семена; подправки; полезни растения и билки; буркани; чаши; сламки; балони; макети и модели на природни обекти и местности; изображения на животни и растения и др.

Крайният резултат на програмата е **създаване, развие и практическо приложение на специализирано обучение по екология, природозащита и устойчиво развитие** чрез широко привличане и участие на децата.

5. Ядра на учебното съдържание:

5.1. Образование за устойчиво развитие.
5.2. Образование за околна среда.
5.3. Образование за защита на природата.

IV. Теми (модули)

Програмата за екологично образование има 9 броя тематични модули – теми, с основна насоченост към децата от предучилищна възраст в детските градини. В три от модулите (флора, фауна и управление на отпадъците) е залегнало обогатяване на знанията на децата в предучилищна възраст чрез **тематични подмодули.**

Обособени са следните тематични модули:

Тематичен модул 1: „Природни ресурси“.
Тематичен модул 2: „Качеството на атмосферния въздух“.
Тематичен модул 3: „Правилно използване на водните ресурси“.
Тематичен модул 4: „Флора“.
Тематичен модул 5: „Фауна“.
Тематичен модул 6: „Защитени територии“.
Тематичен модул 7: „Интегрирано управление на отпадъците“.
Тематичен модул 8: „Какво е природа и как да я защитаваме“.
Тематичен модул 9: „Защита на горите и горските екосистеми“.

ТЕМАТИЧЕН МОДУЛ 1: „ПРИРОДНИ РЕСУРСИ“

1. Ядро – Образование за устойчиво развитие

Устойчивото развитие е развитието, което задоволява нуждите на настоящето, без да застрашава възможностите на бъдещите поколения да задоволяват своите нужди.

Образование за устойчиво развитие е образование за личностно и социално развитие, което включва екологичните, социалните (социално-политическите и социално-културните) и икономическите измерения на развитието. Интегрира природозащитното, екологичното, здравното и гражданското образование в едно цяло. То е образование за взаимоотношенията в нашия „общ дом на живота“. Образованието за устойчиво развитие поставя акцент върху самия живот във взаимодействието между природа и култура.

2. Очаквани резултати:

2.1. Запознаване с възможностите за устойчиво използване на природните ресурси.
2.2. Запознаване на децата с взаимоотношението „Човек – природа“.
2.3. Запознаване с природните ресурси и правилата за събирането им от природата (билки, гъби, горски плодове и т.н.).
2.4. Повишаване на екологичното възпитание и природозащитна култура на децата.

3. Понятия (термини), предвидени за овладяване – природен ресурс, околна среда, устойчиво развитие, подземни богатства, опазване на природните ресурси, резерват, защитена местност, защитена територия, защитена зона, екологична култура, правила за поведение в защитените територии.

4. Дейности

4.1. Дейности на закрито:

а) изнасяне на открити уроци, съобразно възрастовата група;
б) прожекции на видео и филми;
в) мултимедийни презентации;
г) разиграване на интерактивни екологични игри и ситуации.

4.2. Дейности на открито сред природата – по интерактивни еко пътеки, на територията на природните забележителности и защитените местности:

а) провеждане на ситуации сред природата: описание на защитената територия, цели на обявяване, режим на дейности, ролеви игри, викторини.
Б) интерпретативна беседа с децата:

- инициатива „22 април – Световен ден на Земята“;
- инициатива „5 юни – Международен ден за опазване на околната среда“.

ТЕМАТИЧЕН МОДУЛ 2: „КАЧЕСТВОТО НА АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ“

1. Очаквани резултати:

1.1. Запознаване с източниците на замърсяване на атмосферния въздух.
1.2. Запознаване с възможностите за опазване чистотата на атмосферния въздух.
1.3. Повишаване на екологичното възпитание и природозащитна култура на децата.

2. Понятия (термини) – атмосферен въздух, естествени източници на замърсяване, антропогенни източници на замърсяване.

ДЕТСКА ГРАДИНА „ДЕТСКИ СВЯТ“,
ГРАД ХАРМАНЛИ, ОБЛАСТ ХАСКОВО
ул. „Съборна“ №2, тел.: 0373/84104, e-mail:
info-2603013@edu.mon.bg

ТЕМАТИЧЕН МОДУЛ 3: „ПРАВИЛНО ИЗПОЛЗВАНЕ НА ВОДНИТЕ РЕСУРСИ“

1. **Очаквани резултати:**
   1.1. Запознаване на децата с част от водното богатство, като елемент на неживата природа – „За водните ресурси и тяхното значение“.
   1.2. Запознаване с водните проблеми на нашия век (недостига на питейна вода в световен мащаб и правилното използване на водните ресурси).
   1.3. Повишаване на екологичните знания и природозащитната култура на децата.

2. Понятия (термини) – водни ресурси, езеро, река, море, водопад, язовир, воден басейн, околна среда, устойчиво развитие, замърсяване на водите, индустрия, опазване на водите, санитарно-охранителна зона, резерват, Национален парк, Природен парк, екологична култура.

ТЕМАТИЧЕН МОДУЛ 4: „ФЛОРА“

1. **Очаквани резултати**:
   1.1. Запознаване на децата с особеностите и разпространението на растителните видове.
   1.2. Формиране на умение за разпознаване на различни видове растения (лечебни, редки, защитени, ендемични), гъби, мъхове и лишеи.

2. **Понятия (термини)** – тревисти растения, храсти, дървета и дървесни видове, лечебни растения (билки), гъби, сладководни водорасли, лишеи и мъхове, местообитание, популация, резерват, Национален парк, Природен парк, Червена книга.

3. **Практическо занятие** – покълване на бобени зърна във влажен памук.

4. **Примерни теми за педагогически ситуации:**

4.1. Тема № 1 „Есента ни подари. Работа с природен календар“

Колко много плодове и семена – обследване на различни семена, на части от растения (стебло на царевица, царевичен кочан, царевична шума, царевична коса), обследване в сравнителен план (стебло на царевица стебло на пшеницата, царевичен кочан и бобова шушулка).

Моделиране – кукли от царевична шума, цветя и животни от царевични кочани и семена; низане на семена, изработване на пана от сламки и семена.

Игри – „Избрах си плод“, „Чие е семенцето?“, „Стрелба в мишена“, колекции от семена (на житни, бобови и др. растения); хербарии.

Работа по проект „В царството на годишните сезони. Есен“.

4.2. Тема № 2 „Есенни цветя. Работа с природен календар. Луковици в саксия“

Откриване и разглеждане на тематичен снимков материал; ориентиране в биологичното разнообразие – сравняване на цветя от един и същи вид, от различни видове; засаждане на луковици.

Игри: „Приличат си“, „Различават се“, „Избрах си цвете“, игри за класификация, рисуване на есенни цветя; икебана.

Работа по проект „В царството на годишните сезони. Есен“.

4.3. Тема № 3 „Есен в гората. Работа с природен календар. Есента рисува с боички“

Разходка в парка, наблюдение, есенни багри, листопад, откриване на природни материали с причудливи форми, събиране на листа и плодове.

Игри: „Малки следотърсачи“, „Кой ще запомни повече?“, „Запомни, иди, намери“, „Хвърлям намирам“; Обучаващи игри – промените в сезоните, „Плод/листо на кое дърво съм? “, „Приличат си“, „Различават се“.

Работа по проект „В царството на годишните сезони“.

4.4. Тема № 4 „Зелени приятели през зимата. Работа с природен календар. Как расте твоето цвете?“

Наблюдение – развитие на луковица, непродуктивно наблюдение – клонки; елементарни опити – влияние на природните фактори върху растежа и развитието на растенията; практическа дейност – грижи за стайните растения; игри за откриване на причини и следствия, за изказване на прогностични разсъждения.

Работа по проект „В царството на годишните сезони. Зима.“

4.5. Тема № 5 „В света на растенията. Работа с природен календар. Дърво, храст или трева – разглеждане на детски енциклопедии“

Наблюдение – растения в близката среда, развитие на засадени луковици.

Игри: „Запомни, иди, открий“, „Намери същото“, „Моето любимо растение“, „Как расте твоето цвете?“.

4.6.Тема № 6 „Пролет, здравей“

Телеграма до пролетта – системно наблюдение развитието на луковици; репродуктивно наблюдение развитието на дървета, храсти и треви в близката среда.

Работа по проект „В царството на годишните сезони. Пролет“.

ТЕМАТИЧЕН МОДУЛ 5: „Фауна“

1. Очаквани резултати:

1.1. Запознаване на децата с особеностите, разпространението и биологията на животинските видове.

1.2. Формиране на умение за разпознаване на различни групи животни (бозайници, птици, влечуги, риби, насекоми).

1.3. Разпознаване на основни животински видове.

1.4. Разширяване познанията за живата природа.

1.5. Повишаване на екологичните знания на децата.

2. Понятия (термини): фауна, безгръбначни животни (мекотели, насекоми, ракообразни, червеи и др.), гръбначни животни (бозайници, птици, земноводни, влечуги,

риби), диви животни, систематика, опазване и защита, местообитание, популация, ареал, резерват, Национален парк, Природен парк, Червена книга.

3. Дейности:

3.1. Дейности на закрито в детската градина:

а) изнасяне на открити педагогически ситуации;

б) прожекции на филми;

в) мултимедийни презентации.

4. Примерни теми за педагогически ситуации:

4.1. Тема № 1 „Сбогом птички лекокрили. Работа с природен календар“

На добър път – разходка, наблюдение – подготовка на птиците за мигриране (събират се на ята, летят на ята); скриване на насекоми; събиране на пера и подреждане на колекция.

Игри – „На коя птица е перото?“; изказване на прогностични разсъждения „Какво ще се случи, ако някоя птица не успее да отлети на юг“; игри за класификация; изобразителни игри.

Работа по проект „В царството на годишните сезони. Есен“.

4.2. Тема № 2 „Къде живеят животните? Работа с природен календар“

Животните имат домове – наблюдения: поведение на животни в близката среда. Откриване на временни и постоянни убежища; събиране и подреждане на тематичен снимков материал.

Игри: „Познай животното“, „Назови групата“, „Търся другата част“; обучаващи игри; игри с правила: „Приличат си“, „Различават се“; игри за класификация, нагледно моделиране – „Къде живеят животните“.

Работа по проект „В царството на годишните сезони. Есен“.

4.3. Тема № 3 „Дивите животни през зимата. Работа с природен календар“

Малки следотърсачи – наблюдение: поведение на животни от близката среда.

Игри – „Малки следотърсачи“, „Познай по следите“; обучаващи игри: „Подреди и назови“.

Работа по проект „В царството на годишните сезони. Зима“.

4.4. Тема № 4 „И отново с пролетта идва в родните места. Работа с природен календар“

Добре дошли! – наблюдение поведението на прелетните птици. Практическа дейност – поставяне на материали за построяване на гнезда и др.

4.5. Тема № 5 „В зоологическата градина. Работа с природен календар. Коя е тяхната родина?“

Прожекция на детски филми. Разглеждане и подреждане на тематичен снимков материал.

Игри за дорисуване, сравняване, класификация и моделиране.

Работа по проект „В царството на годишните сезони. Пролет“.

4.6. Тема № 6 „Домашните животни. Работа с природен календар“

В селскостопанския двор и вкъщи – детски филм; разглеждане и подреждане на тематичен снимков материал; снимки на домашни любимци.

Игри за дорисуване, сравняване, класификация и моделиране.
Работа по проект „В царството на годишните сезони. Пролет“.

4.7. Тема № 7 „Тайните на насекомите. Работа с природен календар“

Лети, пълзи, скача – наблюдение на насекоми в близката среда.
Игри: „Открих животното, което..“, „Следотърсачи“, „Криеница“, „Кой е по-бърз? “, „Лети, пълзи, скача... “. Игри за класификация, дорисуване и моделиране.
Работа по проект „В царството на годишните сезони. Пролет“.

ТЕМАТИЧЕН МОДУЛ 6: „ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ И ЗОНИ“

1. **Очаквани резултати**:
   1.1. Запознаване на учениците с природното богатство – защитени територии и защитени зони.
   1.2. Запознаване с целите на обявяване на защитени територии/зони и режимите на опазване.
   1.3. Повишаване на екологичните знания и култура у децата.

2. Понятия (термини) – защитена зона, защитена територия, защитена местност, природна забележителност, резерват, Национален парк.

3. Дейности:
   3.1. Дейности на закрито в детската градина:
      а) изнасяне на открити уроци;
      б) прожекции на филми;
      в) мултимедийни презентации.
   3.2. Дейности на открито сред природата.

ТЕМАТИЧЕН МОДУЛ 7: „ОТПАДЪЦИ И ОПАКОВКИ“

1. **Очаквани резултати**:
   1.1. Запознаване на децата с проблемите, свързани с отпадъците.
   1.2. Разделно събиране на отпадъци – начин, съдове и извозване.
   1.3. Децата да повишат екологичните си знания и култура.
2. **Понятия (термини) – отпадъци, разделно събиране, оползотворяване, рециклиране.**
3. **Контекст и дейности**:
   3.1. Дейности на закрито в детската градина:
      а) прожекции на филми;
      б) презентации и открити уроци;
      в) оцветяване на тематични книжки.

ТЕМАТИЧЕН МОДУЛ 8: „КАКВО Е ПРИРОДА И КАК ДА Я ЗАЩИТАВАМЕ“

1. **Очаквани резултати**:

1.1. Запознаване с взаимоотношението „Човек – природа“ и по-специално дейности като създаване и изграждане на туристически центрове и влиянията, които те оказват върху природата; изграждане на туристически маршрути и екопътеки и ползите от тях.

1.2. Запознаване с начините за защита на природата и опазване на природните ресурси.

2. Понятия (термини) – природа, жива и нежива природа, околна среда, защита, биоразнообразие, почва, вода, въздух, слънчева енергия, ландшафт, растения, животни, производствени дейности, стопански дейности, индустрия, парникови газове, защитена територия, защитена зона, резерват, Национален парк, Природен парк, Червена книга.

ТЕМАТИЧЕН МОДУЛ 9: „ЗАЩИТА НА ГОРИТЕ И ГОРСКИТЕ ЕКОСИСТЕМИ“

1. Очаквани резултати:

1.1. Запознаване на децата със значението на горите и горските екосистеми.

1.2. Запознаване със степента на ерозия на почвата в следствие на неконтролираната сеч и опасностите, която тя крие.

1.3. Децата да повишат екологичното си възпитание и природозащитна култура.

2. Понятия (термини) – природа, околна среда, горска екосистема, местообитание, биоразнообразие, защита, почва, вода, въздух, растения, животни, човешка дейност, стопански дейности, защитена територия, ерозия, екологична култура, еко и селски туризъм, устойчив туризъм, резерват, Национален парк, Природен парк.